

Pedagogisk dokumentation

- *En kvalitativ studie hur pedagoger talar om dokumentation i relation till barnens delaktighet.*

Namn : Ardiane Ahmeti, Russl Ali och
Nicole Ås
Program : Förskolläraryrket

Uppsats/Examensarbete: 15 hp

Kurs: LÖXA2G

Nivå: Grundnivå

Termin/år: VT/2020

Handledare: Torgeir Alvestad

Examinator: Thomas Johansson

Nyckelord: Dokumentation, pedagogisk dokumentation, delaktighet och intervju

Abstrakt

Läraryrket (2019) menar att 40 % av alla pedagoger vill sluta på grund av att kraven har ökat på dokumentationen. Samtidigt som kraven ökar så börjar vissa pedagoger över dokumentera och andra under dokumentera. Vår studie utformade sig runt över att vi blev intresserade på hur pedagogers syn på dokumentation är och utmaningar med ökad dokumentation i förskolan. Vidare vill vi lyfta hur pedagogerna även talar om barnens delaktighet i dokumentation då pedagogisk dokumentationen inkluderar barnen för att synliggöra deras perspektiv.

Tidigare studier lyfter att begreppet dokumentation både är mångtydligt men även att det är svårt att greppa vad dokumentation. Dokumentation används för att följa och utveckla barns lärande, utveckla och höja kvaliteten på verksamheten även som ett kommunikationslänk mellan barn och vuxna samt vårdnadshavare och staten för att synliggöra processer.

I vår studie har vi använt oss av den kvalitativa ansatsen där vi har intervjuat fem pedagoger, där tre av de är förskollärare och två av de är pedagoger. Studiens resultat har påvisat att barns delaktighet har stor betydelse för den pedagogiska dokumentationen. Samtliga respondenter menar på att genom pedagogisk dokumentation synliggörs barns läroprocesser som bidrar till lärande och utveckling både för barnen men även verksamheten. Vidare visar resultatet på att dokumentation är beroende av planering och organisationens struktur. Samtliga pedagoger har en god syn på dokumentation trots hinder som uppstår på förskolan.

Förord

Innan vi började med denna studie hade vi inte mycket kunskap kring dokumentation och dess funktion i förskolan. Vi valde detta på grund av att vi i våra kommande roll som förskollärare ska kunna bidra till goda förutsättningar till lärande för barnen.

Trots omständigheterna som råder, har denna skriv period varit spännande, lärorikt och intressant. Vi har nu fått en tydligare bild av vad dokumentation bidrar till förskolans utveckling av verksamheten. Vi vill tacka förskolecheferna som har tagit emot oss under dessa tider och gett oss chansen att utföra intervjuerna som vi har tänkt från början. Ett stort tack till alla respondenter som ställde upp för oss. Utan er hade vi inte kunnat genomföra vår studie. Slutligen vill vi visa stor tacksamhet till vår handledare Torgeir Alvestad som har väglett och hjälpt oss under denna process.

1 Innehållsförteckning

2 Inledning	6
3 Syfte och frågeställning	7
4 Tidigare forskning	7
4.1 Pedagogisk dokumentation dess möjligheter och hinder	7
4.2 Etiska perspektiv vid pedagogisk dokumentation tillsammans med barnen	8
5 Teoretisk utgångspunkt och centrala begrepp	10
5.1 Lärandeteori: Sociokulturellt perspektiv	10
5.2 Delaktighet	11
5.3 Barns perspektiv / barnperspektiv	12
5.4 Makt	13
6 Metod	14
6.1 Kvalitativ metod - intervjuer	14
6.2 Genomförande av intervju	15
6.3 Bearbetning av intervju	15
6.4 Etiska aspekter	16
6.5 Validitet, Reliabilitet och Generaliserbarhet	16
7 Resultat och analys	17
7.1 Syn på dokumentation	17
7.2 Barns delaktighet i dokumentation	19
7.3 Möjligheter med dokumentation	20
7.4 Hinder med dokumentation	21
8 Diskussion	23
8.1 Syn på dokumentation	23
8.2 Barns delaktighet i dokumentation	25
8.3 Möjligheter med dokumentation	26
8.4 Hinder med dokumentation	27
8.5 Diskussion av metod	28
9 Förslag till vidare forskning	28
10 Framtida yrkesroll	29
11 Referenslista	30
12 Bilaga A	33
13 Bilaga B	34

2 Inledning

Denna empiriska studie kommer att ha fokus på utmaningar med ökad dokumentation. Lärarförbundet (2019) menar att 40 % av alla pedagoger vill sluta på grund av ökat krav på dokumentation. Dokumentationen gör yrket mindre attraktivt.

Det råder stor osäkerhet på hur dokumentation ska vidareutvecklas både i sig och för. På många förskolor finns en rädsla att dokumentation ska leda till bedömningar. Vilket har lett till att pedagogerna har "lagt ner pennan" och slutat dokumentera (Skolinspektionen, 2011). Lärarförbundet (2019) skriver och andra sidan att många pedagoger över dokumenterar på grund av rädsla.

Wallander (2016) hävdar att pedagogisk dokumentation är ett arbetsverktyg där vuxna och barn möts och reflekterar, vilket är en central del inom den pedagogiska dokumentationen. För att detta ska ske är det viktigt dokumentationen är naturlig och inte ligger vid sidan om. Vidare skriver författaren att pedagogisk dokumentation kan ses som en värdegrundande verksamhet. Genom denna verksamhet och med hjälp av dialog kan pedagoger få en förståelse av barnens perspektiv.

Svenning (2011) hävdar att dokumentation handlar om att synliggöra händelser och dess olika sidor. Författaren menar att sättet som väljs att dokumentera på får konsekvenser på vad som synliggörs i verksamheten. Eidevald (2017) och Svenning (2011) menar också på att det finns en risk med den pedagogiska dokumentationen då detta kan leda till att de barn som är mer aktiva tar mer plats. Detta i sin tur leder till att barnen som är mer tysta blir exkluderade i dokumentationen.

Svenning (2011) hävdar att förskolläraren har ett ansvar för att verksamheten ska planeras, genomföras samt utvärderas, därmed ska man dokumentera kontinuerligt för att kunna följa detta.

Under år 2018 i juli kom den nya reviderade läroplanen för förskolan, där kraven för dokumentationen ökar. Skolverket (2018) skriver att barn ska skapa sammanhang och mening utifrån deras erfarenheter, barnen skall även ha rätt till kroppslig samt personlig integritet. Detta gäller även i frågor om dokumentation. Bedömningskulturen växer mer och förväntningarna likaså vilket gör att pedagogerna behöver dela med sig av vad de gör. Sparrman och Lindgren (2010) menar att barnen ständigt dokumenteras, detta leder till att barnen blåögd anpassar sig till att leva i ett övervakningssamhälle.

3 Syfte och frågeställning

Syftet med denna studie är att undersöka hur pedagoger talar om dokumentation i relation till barnens delaktighet inom pedagogisk dokumentation.

- Hur beskriver pedagogerna möjligheter och utmaningar med pedagogisk dokumentation i förskolan?
- Hur talar pedagoger om barns delaktighet genom pedagogisk dokumentation?

4 Tidigare forskning

4.1 Pedagogisk dokumentation dess möjligheter och hinder

Förskolan är det första steget i utbildningssystemet i vårt samhälle och det har medfört att förskolan är en del i bedömningspraktiken (Bjervås, 2011). Bedömningskulturen växer allt mer, och det medför att läraren får större skyldighet till att dokumentera.

Bjervås (2011) har gjort en diskursanalys där fokus har varit att undersöka två verksamheter som använder sig av pedagogisk dokumentation. Författaren menar att förskolan är det första steget i utbildningssystemet i vårt samhälle. Pedagogisk dokumentation ses som ett verktyg som kan stödja barnen samt hjälpa barnen att använda kompetenser de redan har och vidareutveckla deras kompetenser.

Författaren skriver vidare att pedagogisk dokumentation lyfts fram i skollagen. Det används som ett verktyg för att utvärdera verksamheten i förskolan men även följa barnens utveckling samt synliggöra barns läroprocesser. Dokumentationen kan göras på olika sätt, men hur pedagogen väljer att gå tillväga i sin dokumentation får betydelse för vad som blir synligt. De olika tillvägagångssätten gör att något utelämnas eller att något tillförs i dokumentationen. Pedagogisk dokumentationen ses som en process. Materialet pedagogerna samlar in kan med hjälp av andra kollegor, barn eller vårdnadshavare reflektera över sitt pedagogiska arbete. För att det ska bli en pedagogisk dokumentation krävs det att man använder det som utgångspunkt för reflektion (Bjervås, 2011).

Taguchi (2000) syftar på att i Reggio Emilia använde man sig av dokumentation för att följa och synliggöra barnens läroprocesser. Under sina diskussioner om användningar av inspelningar av ljud och bild samt observationsprotokoll. Där gav de en överblick över hur pedagogen förhöll sig till barnen. Pedagogen fick syn på sin egen roll i samtal, dialogerna med barnen och hur de lyssnade samt avbröt. Det synliggjordes även hur de rör sig, presenterar och organiserar tid, rum och material. Detta resulterade till att pedagoger inte bara kunde analysera och synliggöra barnens läroprocesser utan även kunde använda dokumentation för att tänka i nya banor över sin egen roll som pedagog.

Historiskt har dokumentation använts som en fortsättning på observation i sin forskning om barn. Lindgren och Sparrman (2003) menar på att begreppen dokumentation och observation på senare dagar har blandats ihop. Författarna menar att pedagogisk dokumentation idag mer ses som en observationsteknik. Då pedagogen observerar och i efterhand använder observationen som underlag för utvärdering av verksamheten (Lindgren & Sparrman, 2003).

Dokumentation skiljer sig från pedagogisk dokumentation, för att dokumentation ska bli pedagogisk krävs det att dokumentationen analyseras, reflekteras samt tolkas (Emilsson & Pramling Samuelsson, 2012). Enligt Emilsson och Pramling Samuelsson (2012) handlar denna slags dokumentation om att lära sig beakta barnen samt lyssna och reflektera över vad som sägs. På så vis utvecklas ett sätt att vara pedagogisk i förskolan.

Lindgren och Sparrman (2003) menar att dokumentation är betydelsefull i den aspekten att det går att förmedla barnens vardagliga aktiviteter till både vårdnadshavare, politiker samtidigt som det synliggör det politiska målen för de som professionellt arbetar med barnen. Dokumentation gör det även möjligt för barnen att kunna återbesöka, minnas och reflektera runt sitt egna lärande och processen i det (Lindgren & Sparrman, 2003).

För att en förskollärare ska få syn på varje barns kompetenser, men även kunskaper behöver förskollärarna dokumentera barnen. Det som läggs fokus på är pedagogiska processer, men även barns lärande. Detta kan göras med hjälp av till exempel digitalkameror, videokameror, datorer etc. Sedan är dokumentation ett verktyg som visar och bestyrker olika aktiviteter som förskollärarna och barnen utför. Dem behöver samla in och analysera de olika aktiviteterna för att sedan kunna reflektera kring aktiviteterna. Dokumentation kan även användas som underlag då förskolans verksamhet skall planera, följa upp och utvärdera sin verksamhet. Utifrån detta utvecklas verksamheten. Detta är något som hänger ihop med målen i läroplanen (Emilsson & Pramling Samuelsson, 2012).

Emilsson och Pramling Samuelsson (2012) hävdar att vi behöver urskilja dokumentation från observation för att kunna begripa vad dokumentation är. Observation går ut på att iaktta barns beteende och därefter redogöra barnens beteende. Detta är något som används i förskolan i syfte att förstå barnens känslomässiga ageranden men även deras tanke sätt. Medan dokumentation handlar om att analysera och samla in information och att ha ett syfte med det. För att kunna förstå barns förmågor och brister samt kompetenser behöver förskollärarna dokumentera barnens beteende. De skall se till att samla in all slags information om barnen för att sedan kunna utvärdera barnens beteende. Detta är ett arbetssätt där pedagoger får syn på alla barns förmågor. Vilket gör att dokumentation är betydelsefullt i förskolan. Detta gör det även möjligt att få syn på speciella och unika barn. Observation som metod i förskolan har som syfte att förstå barnen snarare än att få syn på deras förmågor.

4.2 Etiska perspektiv vid pedagogisk dokumentation tillsammans med barnen

Under 70-talet ändrades synen på barnen från ett mer behavioristiskt synsätt till en så kallad social- och personlighetspsykologiska grundsyn. Förskolor idag har gått från Piagets utvecklingspsykologi till Vygotskys syn på att barn lär sig i interaktion med andra. Taguchi (2000) nämner Arvidsson synsätt att pedagoger bör gå från ett objekt-synsätt till en subjektssyn

på barnen. Även att samtala mer med barnen än att skriva ner på protokoll. Det går att se samtalet och dialogen mellan vuxna och barn som en observation i sig.

Lindgren och Sparrman (2003) syftar på att pedagogerna både ska ha ett barns perspektiv samt ett barnperspektiv i sitt dokumenterade. Dokumentation har blivit observation som används för att forska och beskriva barn. Författarna syftar även på att "Tidigare lärde pedagogerna barnen, nu forskar barn och pedagoger tillsammans". Barnperspektivet blir då att vuxna intar barns utgångspunkt alltså barns perspektiv. Frågan de sedan ställer sig är om det räcker för en vuxen att inta barnens utgångspunkt för att det ska bli barns perspektiv? Författarna menar på att en vuxen inte kan ta ett barns perspektiv. För den vuxna har makten där den står i en starkare position i undervisningssystemet, exempelvis på grund av sin ålder men även rätten att definiera normer och ramar på förskolan (Lindgren & Sparrman, 2003).

Förskolan använder sig av filmning och fotografering som metod i många dokumentationsformer i förskolan. Det blir därav betydelsefullt att pedagogen förhåller sig etiskt till barns bestämmande om de vill vara med eller inte (Lindgren & Sparrman, 2003). Vid dokumentation ligger en stor vikt i att läraren har kunskap och förståelse över det som anses vara betydelsefullt samt att vara uppmärksam vilken kunskap som söks. En grundläggande aspekt är att urskilja dessa saker ifrån varandra. Desto bättre observation och analys som sker, leder detta till bättre dokumentation (Emilson & Pramling Samuelsson, 2012).

Lindgren och Sparrman (2003) är kritiska över att barn skall bli dokumenterade av lärare. De är kritiska över det underlag som samlas in för personalens fortbildning men även för idéer för hur förskolan skall utvecklas. Författarna menar på att dokumentation ger en bild över att barnen blir betraktad, studerad samt utvärderad av andra personer. Detta är anledningen till varför de är kritiska mot dokumentation. Vidare skriver författarna att dokumentation kan leda till att förskollärarna bedömer barnen och har det som underlag. De menar även att dokumentation har en falsk varudeklaration, tolkningar över barnen kan lätt bli bedömningar. Detta är något som är svårt att undvika när en dokumentation sker även om förskollärarna inte har denna intentionen.

Lindgren och Sparrman (2010) skriver att istället för att visuell dokumentation ska beskrivas som observation kan man istället betona att med denna visuella dokumentation kan ge "nytt" barnperspektiv. Då man genom dokumentation lägger fokus på vad barnet kan göra istället för fokus på vad barnet inte kan göra. Men författarna hävdar att de material som används dokumenteras och visas till andra lärare, vårdnadshavare på föräldramöten, politiker samt andra barn. Lindgren och Sparrman (2010) menar att barnen inte har någon rätt till anonymitet och har inte många alternativ för att motstå från att delta. Författarna menar även att barnen inte får tid till att reflektera kring att de observeras. Vilket skapar ett ojämnt maktförhållande mellan lärare och barn baserat på den visuella dokumentationen som sker i vardagen. När barnperspektiv tillämpas innebär det inte bara att barnen observeras utan även att de diskuterar hur barnen uppfattar de visuella dokumentationen. Det framkommer i artikeln att barnen inte får möjligheten att reflektera kring över att de spelas in på video och detta medför till att det skapas ett ojämnt maktförhållande mellan barnen och pedagogerna. Man menar att visuell dokumentation ska betraktas mer djupgående och man lägger fokus på att tillsammans reflektera.

Alvestad och Sheridan (2014) hävdar att det har gjorts forskning om dokumentation i förskolan. Detta för att uppmärksamma på vilket sätt förskolan bidrar till barnens lärande. Reggio Emiliass strategi har väckt uppmärksamhet för deras sätt att dokumentera barns upplevelser och barnens meningsskapande i vardagen. Detta är avsedd för att lyfta fram förhållandet mellan förskolans kvalitet och barnens lärande. Denna dokumentation ska ses som ett verktyg där barnen tillsammans med pedagogerna reflekterar över tidigare situationer. Forskningen kring dokumentationen har även mycket gemensamt med Reggio Emilia metoden som fokuserar på barnets uttryck och som fungerar på ett sätt för att reflektera kring tidigare ämnen/situationer. Men även för att ge pedagogerna en insikt i barnens inläring och hur barnet förstår olika innehåll.

Dokumentationen ger en återspeglning på hur barn tillsammans med pedagogerna utforskar olika läromål. I Sverige har det kommit fram att pedagogerna använder dokumentation som en slags metod för att bedöma den enskilda barnets lärande, och det är något som inte överensstämmer med vad läroplanen säger. Men även att många förskollärare är osäkra på hur man ska använda den kunskapen man får från dokumentationen till att förbättra förskolans kvalitet som i sin tur ger bättre förutsättningar till barns lärande. Förskollärarna måste utveckla sin kompetens angående dokumentation och hur man ska använda dokumentationen för att ge barnen bättre förutsättningar för lärande och utveckling (Alvestad & Sheridan, 2014).

5 Teoretisk utgångspunkt och centrala begrepp

5.1 Lärandeteori: Sociokulturellt perspektiv

Persson (2016) skriver om det formbara barnet, författaren skriver om den sociokulturella friställningen som har förändrat vårt sätt att se på barnen. Barnet är en produkt/ projekt där barnet ses som formbart. Identitet är något som skapas tillsammans och inte något som ges automatiskt. Enligt den sociokulturella friställningen innebär det att barnet kan bli vad och vem den vill.

Vygotskij ansåg att människor tänker olika, vissa tänker i bilder, andra tänker i tal. Talet är viktigt för människan att förmedla det som har erfärits oavsett hur det görs. I lärandesituationer är det betydelsefullt att reflektera över det som gjorts. Reflektion har uppmärksammats, det har visat sig att vara en central del för barnen eftersom barnen använder reflektion till att vidareutvecklas tillsammans med pedagoger (Smidt 2010).

Mediering är ett av de grundläggande begreppen inom det sociokulturella perspektivet, med detta menas att människor använder olika verktyg eller redskap när vi ska förstå vår omvärld och hur vi agerar. Man kan använda språkliga eller materiella redskap, språkliga redskap är exempelvis bokstäver, siffror och räknesystem. Materiella redskap kan vara allt från spade till tangentbord som vi skriver på (Säljö, 2014). Inom begreppet mediering finns det även ett begrepp kallat appropriering där man gör lärandet till sitt egna då, genom att förstå lärandet på sitt egna sätt och lärande i det fallet blir personligt. Det sociokulturella perspektivet bygger

mycket på att interaktion och kommunikation blir en nyckel till lärande och utveckling. Det ger en förståelse för hur människor blir delaktiga i olika kunskaper samt erfarenheter genom att samspela med andra människor. Författaren skriver att kunskap växer ur ett samspel mellan elever och mellan elever och lärare (Säljö, 2014)

Johansson (2012) skriver att inom det sociokulturella perspektivet är verktyg och redskap betydelsefullt. Människan använder sig av kulturella redskap och våra handlingar är en förmedling av information och kunskap. Vilket innebär att kommunikation sker genom olika redskap. Med verktyg menar man både materiella verktyg men även språket är ett slags verktyg. Försättningsvis skriver Johansson att lärandet inte grundas i kognitiva, underliggande och inre strukturer. Lärande sker i sociala samspel och även genom redskap och verktyg. Lärandet sker inom olika kategorier, inom språklig, symbolisk och även normativ och etisk grundad omgivning. Lärande har en stark koppling till med etiska ställningstagande och sociala dilemman (Johansson, 2012).

5.2 Delaktighet

Inom den pedagogiska dokumentationen är det pedagogerna och barnen som bestämmer vad som skall dokumenteras. Den pedagogiska dokumentationen sätter fokus åt dialog och därför skall pedagogerna och barnen tillsammans reflektera (Svenning, 2011).

Enligt skolinspektionen (2019) är delaktighet i skolan ett centralt begrepp för barns lärande och utveckling. Alla barn ska ges förutsättningar att vara en del av det sammanhanget som skolan bildar för enskilda individer och även för samhället. För den enskilda individen främjar delaktighet till lärande genom trygghet och motivation. Därför behöver skolan arbeta på ett sätt som ger barnen möjligheter till delaktighet. Skolverket (2018) lyfter att förskolan ska ge förutsättningar för barnen att kunna påverka sin situation. Arbetslaget ska främja barns *delaktighet* även inflytande över sin utbildning där förskolläraren har det yttersta ansvaret att barnen får en verklig påverkan på innehåll och arbetssätt (Skolverket, 2018).

“Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad” (Barnkonventionen, §12, 2020).

På samma sätt som det är barnets rättighet att uttrycka sig är det även barnens rätt att välja att inte vilja vara med i dokumentationen. Detta blir ett etiskt dilemma där pedagoger behöver göra ett etiskt övervägande. Barnen får genom pedagogisk dokumentation vara med och ta del av deras utveckling och framsteg, vilket kan göra att barnen känner sig delaktiga och inkluderade. Genom dialogen med barnen kan deras tankar och åsikter utveckla och förbättra verksamheten. Det problematiska med dokumentation är att vissa barn kanske inte vill bli dokumenterad som att bli fotad eller filmad. Det är inte etiskt rätt att dokumentera mot barnets vilja (Svenning, 2011). Enligt lärarförbundet (2006) tar förskolläraren hela tiden yrkesetiska ställningstaganden. Det innebär att som pedagog så görs ställningstaganden samt att kunna se och värna om barnets rättigheter till undervisning med en hög kvalite.

Dolk (2013) skriver att begreppet delaktighet används i olika sammanhang. Vissa forskare använder begreppet makt för att undersöka kamratkulturer, samt hur barn får tillgång till dessa. Medan andra forskare använder begreppet delaktighet när det kommer till att ta beslut. Den ena kallas för social delaktighet där det mest tillämpas i utsatta grupper. Den andra är politisk delaktighet vilket förbinds till barns rätt att göra sin röst hörd, enligt barnkonventionen (2020). Dolk (2013) tar upp att begreppet delaktighet ofta används i teorier där vuxna har makt som de ska ge till barn. Författaren skriver att delaktighet i förskolan innebär att skapa relationer och normer, samt att få möjligheten att få inflytande och inverka pedagogisk verksamhet. Dolk knyter begreppet delaktighet till demokrati. När det sätts fokus på delaktighet så undersöks vad barn och vuxna får göra, även vad och hur de kan påverka, vad de får ha för åsikter, samt vilka möjligheter de har till motstånd (Dolk, 2013).

Enligt Dolk (2013) är motstånd ett begrepp som har flera olika förståelser och det finns även olika sätt att göra motstånd. Motstånd brukar kopplas ihop med demonstrationer, strejk, bojkotta osv. Vidare refererar författaren till Michel Foucault där han tar upp att motstånd uppstår i alla maktrelationer. Han tar upp att barn kan göra motstånd i förskolan mot pedagogerna och även mot verksamheten. Det kan ske på olika sätt, när de vägrar att göra något, skriker, gråter m.m. Det motstånd som barn använder sig av för det mesta är vardagsmotstånd som uppstår. Författaren refererar även till James Scott som är antropolog där han tar upp att oftast de som gör motstånd är de som har begränsad inflytande i samhället. Scott menar att i många fall har de flesta människorna endast möjlighet till denna slags motstånd. Barn är en del av denna grupp de gör oplanerad motstånd.

5.3 Barns perspektiv / barnperspektiv

Barnperspektiv utgår från den vuxnas syn på barnens intresse och behov. Detta perspektiv utgår från den vuxnas egna uppfattningar om vad barn tycker om och inte vilket gör att det kallas för *barnperspektiv* då det inte är barnens egna perspektiv. *Barns perspektiv* handlar om vad barnen tycker om. Utifrån *barns perspektiv* bestämmer barnen själva vad de vill göra samt inte göra. Den främsta skillnaden mellan dessa perspektiv är vem som tar beslut över olika saker. Svenning (2011) refererar till Bae som tar upp vikten över att se barn som medmänniskor och att de ska få ta egna beslut. Det är betydelsefullt att barnen ska få möjligheten att ta sina egna beslut samt att deras perspektiv skall synliggöras.

Barns perspektiv blir synliga med hjälp av deras egna tankar, känslor, upplevelser, erfarenheter. Svenning (2011) menar på att barnet ses som ett subjekt. Engdahl och Årlemalm Hagsér (2015) menar på att historiskt sett hade barnet setts som en objektiv jämförelse med i dagsläget där barnet ses som subjekt. Barnen ses idag som en lärande individ och där barnet har möjlighet att påverka sitt liv redan från start.

Svenning (2011) syftar även på att det är omöjligt för en vuxen att kunna se ur ett barns perspektiv. Det går alltså inte helt att sätta sig in i någon annans perspektiv. Det ligger stor vikt vid att den vuxna inte dominerar med sina *barnperspektiv* utan det skall låta *barnens perspektiv* vara i centrum.

Svenning (2011) refererar återigen till Bae som skriver att barn som subjekt innebär att de ses som individer med egna rättigheter för sina känslor och tankar. Därför är det viktigt att tänka på begreppen likvärdigt och jämlikt. Det ligger en vikt i att den vuxne har ett synsätt där barnens

tankar och känslor får rätt att framträda och att det uppstår en jämlikhet i sättet att tänka. Det handlar om att barnens tankar och idéer skall vara lika viktiga som vuxnas tankar och idéer. Schibbye och Lovlie (2006:34) nämner att det inte skall ske en utelämnning av subjektets upplevelser hos den andra parten. Detta är detsamma som att ta en individs rättigheter ifrån den.

Enligt barnkonventionen och barnomsorgslagen skall varje barn få möjligheten att bli hörda och vara medverkande individer. Det är inte endast vuxnas åsikter som skall räknas utan även barnens. Men det är även vuxnas ansvar att bedöma vad som är rimligt och betydelsefullt för varje barn i olika situationer. De vuxna måste tillvarata barnens behov och önskemål. Samtidigt belysa barnens egna upplevelser, erfarenheter och personliga förmågor. Ett exempel på detta är att vuxna inte skall tvinga barnen med sitt eget beslut utan att istället inkludera barnet till ett gemensamt beslut detta är vad som kallas för medverkande hos vuxna och barn (Svenning, 2011).

Haraldsson Sträng (2016) tar upp två mål från FN:s barnkonvention varav en av de är barn har rätt att göra sin röst hörd i frågor som påverkar de i artikel 3. Medan den andra är barns bästa skall alltid vara i centrum, samt att barn ska ha rätt till att uttala sig i frågor som berör dem själva och de ska bli lyssnade till vad gäller detsamma (Unicef, 2015). Försättningsvis tar Haraldsson upp om barnrättsperspektivet från regeringskansliet, (2015b) så skall en levande demokrati bygga på varje människas rätt att ha inflytande, samt att visa hänsyn till mänskliga rättigheterna. I budget positionen för 2016 ger regeringen förslag för ett nytt mål för mänskliga rättigheter. Målet är att politiken kring mänskliga rättigheter visar hänsyn och respekt till Sveriges egna definitioner och åtaganden av mänskliga rättigheter (2016).

5.4 Makt

Hellman (2013) syftar på att enligt Foucaults teorier blir vi människor styrda av varandra. Detta är vad som definieras som makt; där vissa individer försöker styra andra individer. Dolk (2013) syftar på att vuxna har mer möjlighet att utöva makt än barnen även om barnen i vissa situationer kan utöva makt. Enligt Foucaults är makt ambivalent alltså dubbel inställd då den är farlig men ändå hoppfull. Makt är beroende på vem som utövar den, hur effekterna blir utav den (Dolk, 2013). Exempel på maktutövning är "Överföringsnormer" eller vänlig maktutövning. Där pedagogen ger barnen valmöjligheterna som både är styrda och förutbestämda (Dolk, 2013).

Taguchi (2000) skriver att begreppet *makt* framkallar en tanke att beslut som tas under makt är negativt betingat. Taguchi (2000) syftar på att makt snarare kan ses som något positivt för i hans bemärkelse och iakttagelse så upplevde han att där barnen "fick makt" var i sammanhang pedagogerna "tog *makt*" över planering och den pedagogiska praktiken där de hade barngruppen och förhållanden i akt till varje enskilt barn (Taguchi, 2000).

Makt är något som skapar styre och det uppstår en slags hierarki. Sedan behöver inte detta tolkas som något dåligt. Det går även att se detta som något bra, ett slags konstruktivt nätverk bland individer (Hellman, 2013). Detta är något som även Dolk (2013) håller med om. Att tolka *makt* som något negativt behöver inte stämma eftersom makt kan vara både konstruktivt och produktivt. *Makt* behöver inte symbolisera förbud och förtryck utan det kan ses som en grund för kunskapslärande. Taguchi (2000) menar på att i diskurser är produktiva. Att även våra

samtal är skapade av någon slags makt. Att makten alltid är knutna till strategier, motstånd eller dominans. Foucault skriver även att "makt finns överallt" (Taguchi, 2000).

Dolk (2013) nämner att *makt* kan utövas via normer och behöver inte alltid utövas av lagar och regler. Dolk (2013) menar på att normer styr hur vi upplever andra. Då normer som finns ses som normalt och självklart men även begripligt (Dolk, 2013). Hellman (2013) påpekar att *makt* kan bero på tvång, men även av normalisering. Vidare nämner Hellman att makt formar oss individer utav den befintliga normen. Hellman (2013) förklarar begreppet *Norm* som något man rättar sig efter. Att avvika från normen kan ha konsekvenser av att bli sedd som onormalt. Norm är på så vis kopplat till makt på det sättet att det är ett fortlöpande skapade mellan under och förordningar (Hellman, 2013).

Där det finns makt kommer det alltid att finnas motstånd. Dolk (2013) syftar på att motstånd är ett sätt för barn att få makt mot det pedagogiska ramarna som barnen inte kan påverka eller bestämma över. Förskollärarna i förskolan styr barnen så att de följer och uppnår de korrekta normer som finns i samhället. Förskollärarna bör vara vänliga med barnen och ha goda attityder gentemot dem. De skall alltså inte ha kärva attityder. Detta är något som kan appliceras då förskollärarna styr barnen. De skall styra dem med vänlighet och undvika att vara kärva (Dolk, 2013).

Denna studien kommer utgå från Taguchi (2000) sätt att se på makt, att makt är något positivt och det beror mycket på hur pedagogen planerar aktiviteten. Det avgör hur mycket barnen kan få makt över både sitt eget lärande, dokumentationen och i sin tur utbildningen. Pedagogen har redan mer makt än barnen på grund av sin ålder, ligger en stor vikt i det att vara medveten om vad Taguchi (2000) även syftar på att makt finns överallt och att där det finns makt kommer det att finnas motstånd. Dolk (2013) syftar på att motstånd sker mot det pedagogiska ramarna som är satta av pedagogen. "Överförningsnormer" är ett sätt att använda sig av makt när man överför normer och förklarar vad som är normalt att göra vid ett matbord. Man sitter på stolen är lugn och äter sin mat exempelvis. För att undvika motstånd behöver pedagogen vara medveten över vilka normer man för vidare och reflektera över valmöjligheterna man ger till barnen. Valmöjligheterna kan även handla om att ge barnen val i form av dokumentation och utvärdering av deras lärande och utbildning. Exempelvis vad de hade velat göra annorlunda

6 Metod

6.1 Kvalitativ metod - intervjuer

I vårt arbete har vi valt att utgå från en kvalitativ ansats. Vårt fokus ligger på att se utmaningar med den ökade dokumentationen. Vi har därmed gjort ett urval, där vi enbart ska intervjua förskollärare. Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström (2013) skriver att en kvalitativ ansats fokuserar på att tolka samt skapa mening och förståelse för människans omvärld. Det som betonas är människans förståelse i upplevelse till det fenomen som skall studeras, som i vårt fall blir pedagogisk dokumentation.

Hedin (2011) skriver att i kvalitativa studier utgår man från att verkligheten kan uppfattas på olika sätt och att man inte kan få en absolut sanning. Författaren skriver även att kvalitativa studier omfattar ett litet antal personer, i kvalitativa studier är forskaren ett viktigt redskap eftersom data ska samlas in och tolkas och detta kan medföra att det blir mer "subjektivt" än vid genomförande av experiment.

6.2 Genomförande av intervju

Intervjuerna skedde på två olika förskolor i två olika stadsdelar. Vi har genomfört fem olika intervjuer, tre förskollärare och två pedagogistor som i grund och botten är förskollärare. Vi besökte de två olika förskolorna under två olika dagar. Intervjuerna som genomfördes på förskolorna fick pedagogerna själva välja vart vi skulle sitta så de kunde känna sig bekväma även viktigt att detta rum var avskilt från barngruppen. Alla intervjuer tog cirka 15 min och vi intervjuade 5 personer så intervjuerna tog sammanlagt 75 minuter.

Trots dessa omständigheter som råder så ville vi gärna gå ut och intervjuar på förskolorna. Vi ville helst intervjuar på plats för att det blir mer bekvämt för båda parterna samt att de får se vem som intervjuar de. Men vi var inte säkra om förskolorna kunde ta emot oss, därför valde vi att mejla förskolecheferna och fråga om lov. För att förenkla vårt arbete har vi under intervjuerna använt oss av ljudinspelningar då Björndal (2005) påstår att med hjälp av denna metod framkommer det fördelar då vi kan spola tillbaka och ta del av det som vi har missat med hjälp av anteckningar.

Eriksson-Zetterquist & Ahrne (2015) skriver att den forskningsfrågan som används är avgörande för vilka grupper av människor som väljs till att bli intervjuade. Vidare skriver författarna att det finns vissa problem som uppstår när man ska göra ett urval ur kvalitativa intervjuer. Det är svårt att studera allt på en och samma gång, därmed måste man begränsa sig till en viss ram. Vilket gör att det är av en stor vikt att det ska reflekteras över vilka som ska intervjuas.

6.3 Bearbetning av intervju

Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström (2013) menar att när materialet systematiskt bearbetas, kan materialet kategoriseras och på så sätt blir materialet betydelsefullt för undersökningen. Genom denna process går det sedan att sälla ut det betydelsefulla. Vi har därför efter intervjuerna transkriberade i ett separat dokument. Allt material som samlades in avidentifieras och fördelades mellan oss tre. Vi valde sedan gemensamt ut det som var mest betydelsefullt och relevant till våra frågeställningar och syfte med arbetet. Efter att vi sälla ut det betydelsefulla har vi kunnat bearbeta samt analysera materialet.

Vi kommer även att tänka på att inspelningen inte är en helt korrekt kopia av verkligheten. Björndal (2015) hävdar att inspelningar inte är en sann kopia av verkligheten utan en representation av verkligheten. En representation av ljud- och videoinspelning måste man inse att den både kommer bli färgat och begränsat till både operatörens begränsningar och teknikens begränsningar (Björndal, 2005). Därför är det viktigt att vi i vårt resultat skriver att "vi tolkar pedagogen..." just på grund av att det vi har spelat in inte är en kopia av verkligheten som Björndal (2005) syftar på.

I vår studie har vi gjort vår bästa för att vara så transparenta som möjligt. Vår egen uppfattning av problemet kan komma att påverka resultatet då vi som observatörer kan ha det svårt att vara objektiva även om vi försöker. Eriksson Barajas et al. (2013) menar att kvalitativa forskningar är objektiva eller färgade för att forskaren är människa som alla andra och har egna kunskaper, referensramar och värderingar. Författarna menar även att forskaren ska se på sig själv som en potentiell risk för att påverka resultatet (Eriksson Barajas et al, 2013).

6.4 Etiska aspekter

Eriksson Barajas et al. (2013) hävdar att enligt de etiska aspekterna ska undersökning presenteras utan att färgas av för att främja studiens bästa. Det är enligt författaren oetiskt att enbart presentera de artiklar som stödjer forskarens egen åsikt. Vår utgångspunkt var att tiden skulle vara ett hinder. Vi valde att inte utgå från det just för att kunna representera olika synsätt och perspektiv på dokumentation. Vi har valt artiklar för att främja studien men inte för att lyfta upp vår egen åsikt. Det var viktigt för oss att lyfta upp både negativa och positiva aspekter med vårt ämne pedagogisk dokumentation.

Björndal (2005) menar att vi ur ett etiskt förhållningssätt ska respektera samtliga deltagare och respektera om de vill delta eller inte. Hedin (2011) hävdar att det är centralt att man ger respondenterna en försäkran om att de inte kan identifieras och att de inte ska riskera lida någon skada av intervjun. Innan intervjuerna hålls är det betydelsefullt att respondenterna informeras om vilka man är, vad syftet är med intervjun och resultatet som kommer fram ska hållas konfidentiellt. Precis som författaren skriver har vi gjort, en vecka innan intervjuerna skulle hållas skickade vi ut ett *informationsbrev* (Bilaga A) samt *intervjufrågorna* (Bilaga B) där respondenterna kunde förbereda sig.

Vetenskapsrådet (2017) skriver om individskyddskravet vilket innebär att samtliga som medverkar i forskningen ska skyddas från skada och kränkning. Även att man inte bör genomföra en forskning utan att informera samt få ett samtycke från dessa personer.

Vetenskapsrådet (2017) skriver vidare om de allmänna principerna, författaren menar att det är viktigt att studien har ett tydligt syfte som kan besvaras. Metoden som har använts ska man kunna förklara samt att den metod som används ska ge svar på ens frågeställningar. Själva studien ska präglas av struktur och ordning, man bör kritisk analysera de data som samlats in. Därför var vi noga med att ha fiktiva namn och berätta för respondenterna att det kommer aidentifieras. Även Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström (2013) hävdar att det är centralt att ta hand om de som deltar i undersökningen och att det är grundläggande att visa omsorg. Vi har även varit noggranna med att tacka för deras tid och hjälp.

6.5 Validitet, Reliabilitet och Generaliserbarhet

Validiteten innebär att utforska om det som är skrivet i studien, och att sälla bort det som inte är relevant till syftet under studiens gång. För att kunna uppnå hög validitet är det betydelsefullt att studiens utformning genomsyrar vårt syfte och frågeställningar (Eriksson Barajas et al 2013). I vår studie har vi avgränsat oss till två frågeställningar för att hålla oss till vår studies syfte under arbetes gång. Våra intervjuer är strukturerade då de behöver hålla sig till ett ämne vilket i vårt fall är dokumentation.

Intervjufrågorna som vi valde att ställa till förskollärarna var välformulerade och hade en stark koppling till vårt syfte och frågeställning. Vilket ledde till att de mesta av svaren vi fick under intervjuerna var relevanta till studiens syfte. Men vi fick såklart en hel del svar som vi sedan plockade ut det som var mest relevant till vårt syfte och kunde besvara våra frågeställningar för att vår studie ska uppnå en hög validitet.

Därför är det viktigt att ställa följdfrågor för att säkerställa för oss att vi har förstått dem och att de känner sig lyssnade på. Eriksson Barajas et al (2013) menar på att frågorna inte ska vara formulerade på ett sådant sätt att den som blir intervjuad bara ska kunna svara ja och nej. Det är viktigt att ha öppna frågor och i det bekräfta att du har förstått genom följdfrågor.

Eriksson Barajas et al (2013) påstår att reliabilitet är när studien ger samma resultat vid upprepad mätning av ett konstant fenomen. Låg reliabilitet påverkas av slump fel, exempelvis oklarheter i frågeformulering. (Eriksson Barajas et al, 2013). Vi anser att vår studie har låg reliabilitet eftersom om intervjuerna hade skett i andra konstellationer, tidpunkter eller med samma pedagoger om några år och få andra svar än vad vi fått i denna studie. Vi anser dock att den har hög reliabilitet eftersom vi framför deras citat och åsikter i vår studie på ett färglöst sätt som Björndal (2005) menar på att man ska försöka vara.

Generaliserbarhet handlar om de resultat som tas fram av en studie om det går att överföra till andra personer Svensson och Ahrne (2017). Detta är en svaghet inom den kvalitativa forskningen, men författarna menar att inte utesluta detta helt. Författarna menar på att det beror på vilket fokus kriterierna ligger på.

Alvehus (2013) menar på att man kan diskutera om generaliserbarhet när man har studerat mer än en miljö eller att man har studerat ett stort antal respondenter. Författaren menar att detta påverkar generaliserbarheten. Det hade varit skillnad om man hade skickat enkäter till ett 50+ förskolor då hade sannolikheten blivit större att få generaliserbarhet.

7 Resultat och analys

Detta avsnitt kommer att presentera och lyfta upp citat under intervjuerna som vi anser är relevanta till vårt ämne och som sedan kommer hjälpa oss att besvara våra frågeställningar.

I vårt empiriska material har vi fyra stycken beskrivningskategorier, syn på dokumentation, barns delaktighet, möjlighet med dokumentation samt hinder med dokumentation. Nedanför kommer vi att presentera en sammanfattning av de som sagts under intervjuerna samt pedagogernas svar. Alla vi har intervjuat har bakgrund som förskollärare och har jobbat aktivt som pedagog. Mariam och Ingrid är vidareutbildad som pedagogistor. För att anonymt kunna redogöra för varje förskollärares uttryck har vi valt att använda fiktiva namn till våra deltagare.

7.1 Syn på dokumentation

Samtliga förskollärare samt pedagogistor vi har intervjuat har en positiv syn på dokumentation, och samtliga påpekade att dokumentationen är viktig för barns lärande och utveckling. Respondenterna menar på att dokumentationen är kopplad till det systematiska kvalitetsarbetet vilket utgör grunden för barns utbildning. Genom dokumentationen kan man även se pedagogernas förhållningssätt gentemot barnen men även varandra.

/.../Jag tycker det är jätteviktigt med dokumentation och jag ser att det funkar, man får möjlighet att påverka./.../ - Tindra

Vi tolkar det som att förskolläraren menar att dokumentationen är viktig ifall det fungerar. När dokumentation funkar och gör skillnad blir den betydelsefullt både för pedagogerna och barnen. Vidare kan vi tolka det som att dokumentationen är ett sätt för pedagogerna att påverka och förbättra verksamheten. Som Bjervås (2011) syftar på är förskolan idag en del av en bedömningspraktik. Pedagogisk dokumentation ses som ett material för att kunna stödja och utveckla barnen men även vidareutveckla verksamheten.

/.../Men när man har denna dokumentation så kan man följa varje barn individuellt men också på en gruppnivå så kan vi se vad de är intresserad av och hur vi kan tänka vidare i projekten och följa vidare i processen. /.../ - Helen

Precis som Wallander (2016) menar att genom den pedagogiska dokumentationen kan barn och vuxna mötas för att därefter reflektera tillsammans vilket är centralt inom pedagogisk dokumentation. Helen menar på att pedagogisk dokumentation gör att barnen kan följas individuellt och på gruppnivå. Pedagogen syftar även på att dokumentation hjälper oss att se på gruppen och barnet ur ett metaperspektiv. Synliggöra deras intresse, projekt och dess vidareutveckling. Dokumentation kan även ses som något större än bara barnets utveckling och lärande. Mariam lyfter upp i följande citat att dokumentation hjälper oss bland annat att följa en röd tråd i vårt arbete. Lindgren och Sparrman (2013) hävdar att genom pedagogiskt dokumentation kan barnen få möjligheten att minnas och reflektera över sitt lärande samt gruppens precis som Helen tar upp.

/.../Det är det som är grunden till vårt systematiska kvalitetsarbete där vi kan se att vi har en röd tråd i vårt arbete och att vi jobbar utifrån läroplanen/.../ Vi får syn på både hur vi förhåller oss till barnen men också hur miljön kanske behöver anpassas, osynliga förhållningssätt. Att det inte är bara hur vi tänker att vi står för utan det vi faktiskt står för/.../ - Mariam

Vi tolkar det som att Mariam menar att pedagogisk dokumentationen sätter grunden till det systematiska kvalitetsarbete, där man tillsammans med barnen kan se hur man förhåller sig till varandra. Detta tar även Bjervås (2011) upp då författaren menar att pedagogisk dokumentation lyfts upp i skollagen. Författaren hävdar att det är ett verktyg för oss som hjälper oss att utvärdera verksamheten samtidigt som vi följer barns läroprocesser och deras utveckling. Mariam menar vidare att här synliggörs även andra utvecklingsområden som miljön samt osynliga förhållningssätt. Mariam förklarar vidare att en stressfaktor i dokumentation beror på organisationen.

/... /Det kan bli mycket stress kring dokumentationen så jag upplever att man behöver ha en struktur i organisationen där man vet att det här gör jag vid den här tiden och det här gör jag vid den här tiden. /... / - Mariam

Å en sida hävdar Mariam att en tydlig struktur i verksamheten men även organiserad tidsplanering minskar stressen, å andra sidan kan man tolka det som att brist på en tydlig struktur leder till minskade dokumentation. Svenning (2011) menar liknande, att det är viktigt att man låter dokumentationen ske naturligt och inte låter den enbart ligga vid sidan av.

7.2 Barns delaktighet i dokumentation

Samtliga förskollärare och pedagogistor menar på att barn ska få vara delaktiga i dokumentation. Det är viktigt för pedagogerna att skilja på barnperspektiv och barns perspektiv. Dokumentation kan påminna oss om vårt barnperspektiv samt lyfta barns perspektiv, vilket leder till att barnen blir sedda och får sin röst hörd.

/.../Dokumentation för pedagoger kan också vara inspirerande för oss även så kan dokumentation påminna oss om vårt barnperspektiv/.../ - Tindra

Vi tolkar att pedagogerna här syftar på att man kan se sin egen roll som pedagog i dokumentationen för att påminnas om sitt eget agerande och därmed barnperspektiv. Svenning (2011) anser att det ligger stor vikt vid att se barnen som medmänniskor och att barnen kan fatta egna beslut men även att deras perspektiv skall lyftas upp.

/.../Den är ju jätteviktig, vi måste reflektera tillsammans med barnen för att få fler ingångar för annars blir det bara vårt perspektiv på det. Jag tänker det är lite som att skilja på barnperspektiv och barns perspektiv. För barnperspektiv det har vi hela tiden det vi tänker är barnens bästa men om vi inte inkluderar barnen i dokumentationen så får vi inte deras perspektiv som grupp och som individer/.../ - Mariam

Vidare uppfattar respondenten att dokumentationen är ett sätt för barnen att återkoppla till sitt lärande vilket i sin tur leder till en utveckling i deras lärprocesser. Mariam är inne på vad Svenning (2011) också menar på att det är omöjligt för en vuxen att kunna se ur ett barns perspektiv. Respondenten är medveten om att vuxna inte kan se ur ett barnperspektiv när hen lyfter upp att pedagogen alltid ser utifrån barnens bästa men att om barnen inte inkluderas i dokumentation så får man inte deras perspektiv. Detta går att tolka respondenten som att inkludera barnen i dokumentation inte ses som lika självklart som att utgå från barnets bästa. Taguchi (2000) finner makt som betydelsefullt och menar på att i situationer där pedagoger "tar makt" är också sådana tillfällen som barnen kan "få makt". Respondenten Mariam menar på att dokumentation är ett sätt för barnen att kunna återkoppla men även ett sätt att utveckla deras lärande. Pedagogen behöver i dessa tillfällen tillsammans med barnen dokumentera tänka på som Svenning (2011) menar att barnen är kunniga samt att pedagogen är den ledande rollen alltså har makt att styra dokumentationen.

/.../för någonting jag upplever i barnperspektivet kan vara något helt annat de har upplevt i sitt perspektiv. Så att jag tycker att det är viktigt att de är med, men sen får man försöka, vissa kan vara med på olika sätt, alla kan inte vara med på samma sätt/.../ - Helen

Pedagogen uttrycker sig att genom pedagogisk dokumentation kan vi pedagoger reflektera tillsammans med barnen för att få med barns perspektiv. Annars kan det lätt bli barnperspektiv där vi pedagoger arbetar utifrån vår syn på barnen. Även Emilson och Pramling Samuelsson (2012) menar på att pedagogisk dokumentationen handlar om att lära sig lyssna in barnen och tillsammans med de reflektera över det som sägs, på så sätt kan man utveckla det som sägs vidare.

/.../Man får anpassa det efter de barnen man har, de yngsta barnen behöver bilder, i miljöerna, ta med bilderna ut. Bilderna hjälper barnen att se deras upptäckter, mötet

mellan pedagog, material och barn lyfts i dokumentationen. Barnen tar även bilder själva /.../ - Karin

Här lyfter Karin att yngre barn inte har lika stor verbal kommunikationsförmåga. Då är det betydelsefullt att barnens erbjuds andra material/verktyg för att kunna delta i dokumentation. Precis som Säljö (2014) menar att inom det sociokulturella perspektivet är det viktigt att man ger barnen de verktyg de behöver för att klara sig det kallas för *mediering*. Även Vygotskij lyfter upp att kommunikation och att tänka kan förekomma på olika sätt. Vissa tänker i tal och andra i bild (Smidt 2010).

Respondenten lyfter även i citaten att yngre barnen behöver bilder i deras miljöer och runt. I det ligger stor vikt vid vilka valmöjligheterna till bilder pedagogerna ger till barnen. Dolk (2013) syftar på att pedagogen är den som ger barnen valmöjligheterna. Att dessa val ibland är förutbestämda och styrda. Författaren menar vidare på att delaktighet används oftast i situationer där den vuxna har makt som de ger till barnen. Skolinspektionen (2019) hävdar att delaktighet är betydelsefullt och precis som respondenten menar måste barnen ges förutsättningar för att kunna ta del av sammanhanget även om det görs på olika sätt.

/.../Det blev mer systematisk för att vi ser deras skiss, vi ställer frågor till de och vi hängde upp den på vår stora dokumentationsvägg. De var jätte aktiva på grund av de hade utvecklat det muntliga och verbala./.../ - Berit

Precis som Karin lyfte upp tidigare att den verbala kommunikationen har en stor betydelse för barns delaktighet i dokumentationen. Berit menar på att när barnen har utvecklat den verbala kommunikationen upplevdes det som att barnen var mer aktiva i dokumentationen. Man kan tolka det som att oavsett om barnen har en verbal kommunikation eller inte ska barnen ges förutsättningar för att kunna delta. Det sociokulturella perspektivet menar på att människan använder olika redskap för att kommunicera. Det ger en förmedling av information och kunskap, som barnen ges på olika sätt. (Johansson, 2012). Detta gör även att barnen blir mer delaktiga och genom interaktion och kommunikation med andra leder detta till lärande samt utveckling (Säljö, 2014)

7.3 Möjligheter med dokumentation

Alla fem pedagoger som vi har intervjuat har varit eniga om vilka möjligheter pedagogiskt dokumentation skapar. De menar på att barnen gynnas av dokumentationen, där barnen får möjlighet att följa och utmana sina läroprocesser samtidigt som barnen får vara med och påverka verksamheten. Barnen kan enligt pedagogerna både följa sin individuella läroprocess men även gruppens.

/.../ Det utmanar barnen jättemycket, genom dokumentation kan barnen se deras lärande. Barnen är jätte uppmärksamma på vissa saker, vi lyfter upp och fångar stunden./.../ - Berit

/.../Vår verksamhet går ut på barnen skall kunna ha en möjlighet att påverka sin verksamhet och det får de genom att vi reflekterar och analyserar sedan bestämmer hur vi går framåt med detta, hur utmanar vi barnen vidare./.../ - Mariam

/.../Men det är ju att synliggöra barnens lärprocesser. För att kunna se varje barn individuellt som jag sa tidigare för att veta vem jag behöver utmana, vem jag behöver lyfta, vem umgås den med? Vem pratar det barnet mest med ?/.../ - Helen

Samtliga pedagoger ovanför menar på att möjligheterna med dokumentationen är många, i dokumentationen kan man se barnens lärprocesser. Ytterligare saker som kan ses med dokumentation är den röda tråden i verksamheten och att barnen får möjligheten att påverka det som sker i verksamheten. Att tillsammans med pedagogerna reflektera över sitt lärande och hur man kan arbeta vidare. Det blir svårt att se deras utveckling samt lärande ifall man inte dokumenterar deras lärprocesser. Även Bjervås (2011) tar upp att genom pedagogisk dokumentation kan man följa barnens utveckling samt synliggöra barns lärprocesser. Författaren tar även upp att pedagogisk dokumentation ses som ett verktyg. Det stödjer och hjälper barnen att använda sina förmågor de redan har och utveckla vidare deras förmågor. Även Lindgren och Sparrman (2003) lyfter upp att dokumentation gör att barnen kan gå tillbaka till vad de har gjort och få möjlighet att reflektera kring sitt eget lärande och processen i det. Säljö (2014) menar att det sociokulturella perspektivet bygger på att kommunikation och interaktion är nyckeln till lärandet, och precis som Mariam menar på att tillsammans med barnen så reflekterar man över det som har gjorts och vidareutvecklar det.

/.../Det är att man får en röd tråd, man har en plan med sin verksamhet, det blir både målstyrt och målrationellt för du har med dig både målen och barnen. Själva aktiviteten, relationen som sker. /.../Man kan inte se barns förändrade lärande, om man inte gör observationer och följer barnen i deras lärande då blir det svårt. Annars blir det bara gissningar eller antagningar, att barn i denna åldern ska kunna det här, då blir det att man ska bedöma barnen/.../ - Karin

Möjligheterna med dokumentation är många. Det systematiska kvalitetsarbetet kan med hjälp av dokumentation synliggöra en röd tråd som går att följas av verksamheten. Det blir svårt att se barnens lärande och framsteg ifall dokumentationen av deras processer inte sker. Pedagogen ovanför som vi tolkar menar på att ifall dokumentationen uteblir blir det många gissningar på vad barnen ska kunna göra. Detta kan leda till att pedagogen bedömer barnen utifrån deras förmågor istället för att utveckla verksamheten till det optimala som gynnar barnen. Precis som Lindgren och Sparrman (2003) lyfter upp att dokumentation kan lätt bli bedömningar då dokumentation ger en bild av barnen och att barnen blir studerade och utvärderade av andra personer. Vilket kan leda till att det lätt kan bli bedömningar när man dokumenterar barnen och även att förskollärarna bedömer barnen och använder det som underlag även om de inte har denna intentionen. Även Alvestad och Sheridan (2014) tar upp att det framkommer att man använder dokumentation som en metod för att bedöma det enskilda lärandet hos barnet, vilket inte överensstämmer med det läroplanen säger.

7.4 Hinder med dokumentation

Dokumentation är ett komplext ämne som diskuteras mycket i dagsläget. Även om det finns möjligheter med dokumentation stöter även pedagogerna på många hinder. Tre av fem förskollärare uttryckte sig att det är tidskrävande att dokumentera. Ifall det blir mycket bortfall av pedagoger leder detta till att dokumentationen inte sker kontinuerligt. Pedagogistan Mariam påpekar att tiden inte är ett hinder så länge pedagogen vet vad hen ska göra, när hen ska göra

det. Under intervjuerna insåg vi att de var fyra starka nämnare i vad som ses som ett hinder för dokumentation tid, utbildning, arbetslaget samt organisation.

///Dokumentation tar mycket tid ifrån oss och det är på båda sidorna. precis som jag sa till dig jag sitter själv och jag måste ta reda på vad barnen säger och leda de i undervisningen och samtidigt måste jag dokumentera det vilket blir ett hinder för mig eftersom att jag tappar fokus/// - Berit

Ovanstående kan vi se att Berit uttrycker att det blir svårt att genomföra dokumentationen samtidigt som pedagogen ska se till att barnen blir sedda och hörda. Hen förklarar ett hinder i sig själv att hen tappar fokus då hen både ska leda barnen i undervisningen och dokumentera det samtidigt. Svenning (2011) tar upp från barnkonventionen och barnomsorgslagen att varje barn skall få möjligheten att blir hörda och vara deltagande individer. Utifrån styrdokumentet där alla barn bör bli sedda och hörda upplever Berit att det är en utmaning. När man är ensam pedagog i aktiviteten samtidigt som man behöver se och höra barnen medan man även behöver dokumentera.

///Där ju svårigheten för det som är fördelar kan också vara nackdelar har vi inte en organisation som stödjer så att man vet vad är det jag ska göra och när så kan det bli mycket stress kring dokumentationen och så upplever jag det att man behöver ha en struktur i organisationen där man vet att det här gör jag vid den här tiden och det här gör jag vid den här tiden///Sedan tycker jag att ett stort dilemma som vi har det är att vi fick en läroplan 98 alla våra pedagoger har inte gått en förskollärarytbildning där de här sakerna var en del av det. Man läste till förskollärare men man fick inte med sig IKT man vet inte hur de olika verktygen ska användas. Då helt plötsligt ska man dokumentera sin verksamhet och då ställer väldigt höga krav plötsligt. Det är inte bara förskolelärare det gäller alla. Kan man inte IKT så blir det låst i hur man kan dokumentera och det skapar också jättemycket stress/// - Mariam

Mariam har tidigare påpekat att möjligheterna med dokumentation är en fungerande organisation, det är då dokumentationen fungerar som bäst. Men och andra sidan nämner Mariam att det kan också vara nackdelar med organisationen där det saknas struktur i vad som ska göras och när det ska göra. Utifrån det Mariam säger i citatet går det även att tolka att hen menar att det finns brister i den kompetens som pedagogen besitter för att kunna genomföra dokumentationen. Pedagoger som inte har fått möjlighet att utveckla kompetenser inom IKT kan leda till att det blir svårare att dokumentera då pedagogerna inte vet hur man ska hantera IKT. Detta går att koppla till vad skolinspektionen (2011) syftar på att det finns en stor osäkerhet hur dokumentation ska genomföras och att detta kan leda till att man "lägger ner pennan" men även som Lärarförbundet (2019) menar på att det kan bli tvärtom att man av rädsla över att dokumentera. Alvestad & Sheridan (2014) hävdar också att kompetensen gällande dokumentation behövs utvecklas hos förskollärare hur man skall ge barnen bättre förutsättningar för lärande och utveckling.

///kan vara beroende på vilken utbildning, jag är ju förskollärare så jag har ju stenkoll på vilka former av dokumentation men sen kan det komma in någon som inte har det, och alla har ju ingen utbildning och alla har inte erfarenhet heller///Då blir det ett avbrott i vår närvaro med barnen och det kan vi tycka att det är nästan så att man lägger så mycket fokus på att det här måste skrivas ner och det här måste "hen säger vidare "jag tar massa med bilder under en vecka och skriver ner det barnen säger och gör

massa, men sen får jag ingen planering den veckan, då sitter jag där på massa bilder och massa ord och då kan det lätt bli att det inte ens används och då är det ganska meningslöst/.../ - Helen

På ett liknande sätt som Mariam menar även Helen att det råder brist på den kompetens förskolläraren behöver för att genomföra dokumentationen. Det finns även de utan utbildning alls vilket leder till att pedagogen får dokumentera mer, som i sin tur leder till att hen tar bort tid från barnen och lägger fokus på dokumentationen. Även Helen precis som Berit hävdar att det råder tidsbrist som i sin tur påverkar tiden som tas från barnen. Bjervås (2011) tar upp att dokumentation kan göras på flera olika sätt, men det som får betydelse för vad som synliggörs är hur pedagogen väljer att genomföra sin dokumentation. När arbetslaget har olika kompetenser gällande dokumentation kan det bli att pedagogerna har olika syn på dokumentation vilket i sin tur kan leda till att en pedagog som har störst kompetens blir överbelastad.

/.../En annat hinder kan vara att man känner överbelastning för man har mycket vikarier eller man får inte stöd av ledningen. Dokumentationen tar mycket tid från oss ifall man inte har rätt kunskap. Detta är en risk /.../ - Karin

/.../Nu har jag en fantastisk kollega som är bra på logistik och hitta tillfällen att dokumentera. En sån person är en nyckelperson till att sånt blir gjort.. så arbetslags ihop sammansättning kan också bli ett hinder om det är “för olika personer”/.../ - Tindra

En överbelastning kan bero på mycket när vi tolkar Karin. Respondenten nämner vikarier som inte har någon utbildning i dokumentation. Detta leder till att förskolläraren har det yttersta ansvaret för dokumentation på avdelningen. Lika så Emilson, Pramling Samuelsson (2012) menar att det är betydelsefullt att läraren har kunskap samt förståelse över det som ska dokumenteras och har kännedom om vilken kunskap som söks. Det kan även vara ojämn fördelning i arbetslaget gällande arbetsuppgifterna. Vi tolkar det som att Tindra anser att nyckelpersonen som hen förklarar som fantastisk på att logistik och hitta tillfällen att dokumentera. Blir lätt att ansvaret läggs på denna nyckelperson.

8 Diskussion

Under denna rubrik kommer vi att diskutera de resultat vi har fått fram utifrån vår studie. Vi kommer även att diskutera utifrån frågeställningarna “hur beskriver pedagogerna möjligheter och utmaningar med pedagogisk dokumentation i förskolan?” och “Hur talar pedagoger om barns delaktighet genom pedagogisk dokumentation?” vilken relevans studien har till yrkesrollen. Vi kommer diskutera vårt val av metod och även förhålla oss kritiskt till de resultaten som framgått. Eriksson-Barajas, Forsberg och Wengström (2013) menar på att om resultatet visar några slags brister eller svagheter så skall dessa diskuteras och reflekteras i diskussionen. Slutligen kommer vi diskutera hur detta är kopplat till vår teoretiska ansats.

8.1 Syn på dokumentation

Utifrån det vi har fått fram under intervjuerna som har genomförts tolkar vi att pedagogerna har en positiv inställning till dokumentation. Pedagogerna menar på att dokumentation är bra för barnen, verksamheten och projekten som sker för barnens läroprocesser. De menar även på att pedagogisk dokumentation inte är pedagogiskt dokumentation om inte barnen är delaktiga

i processen. Precis som Emilson och Pramling Samuelsson (2012) hävdar för att dokumentationen ska bli pedagogisk innebär det att det ska analyseras, reflekteras samt tolkas, vilket görs tillsammans med barnen. Taguchi (2000) syftar på att pedagogisk dokumentation är en grund i Reggio Emilia inspirerade förskolor som även har sin grund i sociokulturellt perspektiv. Reggio inspirerade förskolor ser även barnen som något formbart. Persson (2016) menar på det formbara barnet och att den sociokulturella friställningen har varit revolutionerande. Det väckte en tanke att barnen kan bli vem och vad de vill. Som tidigare nämnt så ser man barnet som kompetent, till att analysera och reflektera tillsammans med pedagoger.

Vi tolkar även att pedagogernas inställning till dokumentationen var väldigt positiv trots de ökade dokumentationskraven. Utifrån det resultat som har framkommit lyfter samtliga pedagoger att dokumentation är "a och o" i deras arbete och snarare hjälper dem än stjälper dem. De lyfter att dokumentation kan ta tid och ett hinder är mer o-kunnandet än just tiden. Även om tiden är en faktor i ekvationen som ses som hinder är den inte lika stor som vi i förhand hade tänkt. Vilket är intressant med tanke på Lärarförbundet (2019) menar att 40 % slutar på grund av att dokumentationen ökar.

Alvestad och Sheridan (2014) påpekade i sin text att syftet med dokumentationen blir att man höjer förskolans kvalité och barns lärande. Dokumentation fyller en funktion och det synliggörs när pedagogerna lyfter att dokumentationen blir deras grund till det systematiska kvalitetsarbetet. Dokumentation höjer inte bara förskolans kvalité och barnens lärande utan också en funktion. Vidare kan vi också se att det är betydelsefullt att det finns en struktur i verksamheten något som tolkades för oss som mer betydelsefullt än själva dokumentationen. För trots de positiva inställningarna till dokumentationen menar pedagogerna att ifall det brister i verksamheten och strukturen så fungerar inte dokumentationen. Emilson och Pramling Samuelsson (2012) skriver att pedagoger behöver urskilja vad observation är jämförelse med dokumentation detta för att begripa vad dokumentation. Att blanda ihop vad dokumentation är inget som är nytt utan något som har förekommit innan. Om en pedagog blandar ihop vad dokumentation är gentemot andra saker är det lätt att dokumentationen genomförs fel och därför också blir krångligt och tar längre tid än vad det behöver. Sparrman och Lindgren (2010) lyfter upp att barnen i dagens samhälle ständigt dokumenteras. Att denna ständiga dokumentationen kan leda till att barnen "blåögd anpassar sig" till ett övervakningssamhälle.

Lindgren och Sparrman (2003) skriver att dokumentation kan riskera att förskollärarna bedömer barnen och sedan använder det som underlag. Författarna menar att tolkningar som man gör över barnen kan lätt leda till bedömningar. Vidare skriver de att det är svårt att undgå bedömningar även om förskollärarna inte har denna avsikt. Precis som Karin nämner under intervjun att om man inte observerar och följer barnens lärande, då kan det leda till att det blir lätt att gissa sig fram och utgår från sina antaganden. Vilket blir barnperspektiv då man utgår från sin syn på vad barnen vill och vilka behov de har. Svenning (2011) skriver att det är omöjligt för oss vuxna att se ur ett barns perspektiv, då man inte kan sätta sig i någon annans perspektiv. Vilket då blir att man bara utgår från sina antaganden om vad barnen vill utan att få med barns perspektiv. Det är svårt att veta vad barnen tycker om man inte får med barns perspektiv där barnen får möjlighet till att uttala sig för vad de vill och vad de tycker om. Om vi inte får med barns perspektiv i den pedagogiska dokumentationen kan det leda till att dokumentationen tappar sitt värde då det inte längre kan räknas som barns perspektiv. Svenning (2011) refererar till Bae där han lyfter upp att det är centralt att se barnen som medmänniskor. Att barnen ska få möjlighet att påverka sin situation och även få ta egna beslut som berör dem. Författaren tar även upp vikten av att synliggöra barns perspektiv. Därför är det viktigt att man

som pedagog inte låta barnperspektiv dominera då det lätt händer eftersom att man oftast har mycket att göra vilket kan leda till att man ser över barnen. Om man ska kunna synliggöra barns perspektiv är det viktigt att få barnen involverade i dokumentationen för att få syn på barnens upplevelser och erfarenheter.

8.2 Barns delaktighet i dokumentation

Flera av pedagogerna tar upp vikten av att ha med barnens perspektiv i dokumentationen. Där barnen får möjlighet till att ha ett inflytande och är delaktig i dokumentation. Detta menar pedagogerna lyfter hur barnen ser på saker och ting. Tillsammans med barnen reflekteras det över deras lärande och i det får barnen möjlighet att synliggöra sitt perspektiv. Svenning (2011) skriver att det ligger en stor vikt vid att kunna se barnen som både kunniga och medmänniskor. Samtliga pedagoger ser på barnen som kompetenta precis som Svenning (2011) skriver, och att barnen ska bli inkluderade i det som görs.

Två pedagoger tar upp vikten av att reflektera tillsammans med barnen, de menar att ifall barnen inte är med blir det enbart vårt perspektiv på det hela. Att man ska kunna skilja på barnperspektiv och barns perspektiv för att inkludera barnen och att barnen får synliggöra deras perspektiv. Men Svenning (2011) menar dock att det inte är möjligt för oss pedagoger att sätta sig in i barnens perspektiv. Författaren menar det är svårt om man ska placera sig i en annan människas hjärna. Emilsson och Pramling Samuelsson (2012) menar däremot att pedagogisk dokumentation ska handla om att man lyssnar in barnen. Därefter reflekteras det över vad som sägs för att bygga vidare på processerna som man arbetar med. Precis som många andra författare menar Svenning (2011) på att det inte blir en pedagogisk dokumentation om barnen inte är delaktiga. Ett dilemma blir ifall ett barn inte vill vara med, då får pedagogen inte ta del av barnets perspektiv och barnet kan gå miste om berikande upptäckter om sig själva och gruppen. Även pedagogerna menar att det är viktigt att lyssna in barnen för annars blir det enbart ha ett barnperspektiv. En utmaning blir att även om pedagogerna lyssnar in barnen blir det svårt att verkligen få insyn i deras upplevelser. Men det förenklar om vi gör vårt bästa med att inkludera barnen och att de får dela med sig av deras perspektiv.

I ett undervisningssystem som förskolan är en del av är det den vuxna som har mer makt och därmed har en starkare position gentemot barnen. Den vuxna får på grund av sin ålder därmed rätten att både definiera ramar med även normer på förskolan (Lindgren & Sparman, 2003, s. 60). Men i förskolan lyfts barnens perspektiv upp och blir centrum för undervisningen och som Svenning (2011) syftar på är det barnen tillsammans med pedagogerna som bestämmer vad som ska dokumenteras på förskolan. Dock är det den vuxne som den yttersta makten eftersom de har en starkare position. Den vuxna delar ut makten till barnen, när de inkluderas i dokumentationen. Den vuxna tillåter barnen att få möjligheten att påverka vad som ska dokumenteras eller inte. Taguchi (2000) finner makt som betydelsefullt och menar på att i situationer där pedagoger "tar makt" är också sådana tillfällen som barnen kan "få makt".

Pedagogen behöver i dessa tillfällen tillsammans med barnen när de dokumenterar, tänka på att barn är kunniga. Svenning (2011) menar att barnen är kunniga samt att pedagogen är den ledande rollen alltså har makt att styra dokumentationen. Går att se denna makt som ett sätt av scaffolding där man stöttar barnen i att kunna ta val och bestämma och vikten ligger i den vuxnas barnperspektiv. Helen en av respondenterna under intervjuerna tar upp en intressant punkt. Att med vissa barn får man försöka få fram deras perspektiv på olika sätt och att hen är medveten om att alla inte kan vara med på samma sätt. I dessa tillfällen är det extra viktigt för pedagogen att inte sätta sig över huvudet på barnen och blir även svårare att kunna ha ett barns

perspektiv. Svenning (2011) menar att det sätts mycket fokus på dialogen i dokumentation för att lyfta barns perspektiv.

En fråga som ställdes under denna studiens gång var, vad händer med de barn som inte kan kommunicera av olika anledningar? Helen lyfter i intervjun att under dokumentation kan pedagogen även använda sig av olika material för att lyfta yngre barns perspektiv där den verbala förmågan inte är utvecklad än och att kommunicera inte lyfter barnets perspektiv. Ett av materialen som Helen lyfte var bilden för ett hjälpmedel till dessa yngre barn. Svenning (2011) problematiserar även dokumentationen genom att ställa den etiska frågan “är alla slags dokumentation bra för alla barn och om inte, hur vet vi när den är det”?

8.3 Möjligheter med dokumentation

Möjligheter med pedagogisk dokumentation menar Taguchi (2000) är att dokumentation synliggör barns lärprocesser. Samtidigt menar Svenning (2011) att den pedagogiska dokumentationen är när en pedagog och barn tillsammans bestämmer vad som ska dokumenteras. Dialogen mellan bidrar till en gemensam reflektion och på det sättet genomförs en dokumentation av en observation. Flera av pedagogerna tog upp att genom pedagogisk dokumentation synliggör man barnens lärprocesser. Men som Berit tog upp ovan att om man är ensam pedagog blir det en utmaning att både dokumentera samtidigt som man behöver vara en närvarande pedagog där man både tar vara på och fångar stunden. Men Berit menar att det är en utmaning då man är en ensam pedagog och inte kan göra allt samtidigt vilket kan leda till att man som pedagog tappar fokus i aktiviteterna. Å andra sidan kan man tolka det som att Berit menar att ifall det hade funnits en till pedagog hade det blivit lättare att dokumentera utan att behöva ta tid från barnen.

Svenning (2011) tar upp ovan att det blir pedagogiskt dokumentation när man reflekterar och bestämmer tillsammans. Men det finns inte alltid tid att sitta och reflektera med barnen. Flera av respondenterna tog upp att det är brist på tid och att man inte alltid får sin reflektionstid. Vilket gör att man inte alltid hinner reflektera med barnen på vad man har gjort tillsammans. Att dokumentation inte sker tillsammans leder till att det inte blir pedagogisk dokumentation. Det kan även leda till att pedagogerna väljer ut bilder själva för att det inte finns tid att göra det tillsammans med barnen. Men samtidigt känner man hög press på sig att man måste göra det, då det ställs höga krav på dokumentation. Samtidigt ska barnen inkluderas i dokumentationen och det blir de inte ifall tiden inte räcker till.

Samtliga pedagoger hade en positiv inställning till dokumentationen, de menade att möjligheterna med dokumentationen är många. Med hjälp av dokumentationen kan barnen samt pedagogerna följa lärprocesserna, pedagogerna kan både följa barnens individuella lärprocesser men även gruppens. De kan se ifall de uppfyller de mål som de har satt upp. Bjervås (2011) hävdar att den pedagogiska dokumentationen är hjälpmedel för både pedagogerna men även barnen där man kan använda de förmågor som man redan har och vidareutveckla det som behövs.

Men precis som Säljö (2014) menar att kommunikation är nyckel till lärande menar pedagogerna att genom reflektion som görs tillsammans med barnen får de syn på deras egna lärande. Det är betydelsefullt att få barnen sedda och hörda, då det blir svårt att arbeta vidare ifall barnen inte ges möjligheten att reflektera kring sitt lärande. Pedagog tog även upp barnens ålder, de påpekade att allt eftersom barnen blev äldre blev de mer verbala. Detta ledde till att barnen blev mer aktiva i dokumentationen. Men en av pedagogerna nämnde att trots att barnen

inte är lika kommunikativa är det viktigt att ge barnen andra verktyg. Precis som Johansson (2012) menar att inom det sociokulturella perspektivet läggs mycket fokus på redskap för att kunna göra sig förstådd. Trots att barnen inte har den verbala kommunikationen än får de hjälp av pedagogerna. Pedagogerna bidrar med att ge barnen valmöjligheter, de får tillgång till olika redskap att kommunicera genom, såsom bilder eller andra fysiska föremål.

8.4 Hinder med dokumentation

Det genomsyras även toner av missnöjen under intervjuerna i form av stress och press när det gäller dokumentation även om pedagogerna är positiva till dokumentation. Vissa talar om att tiden inte räcker till och andra menar på att vikten för att inte bli stressad ligger i en bra tidsplanering. Pedagogistan Mariam lyfter upp att stressen kan minskas om dokumentation sker enligt IKT och att bristen ligger i pedagogernas utbildning. Här går det även att tolka att de pedagoger som har kunskap får mer ansvar och att arbetet kan blir ojämnt fördelat. Vilket kan leda till att pedagogen blir överbelastad och känner att den över dokumenterar, precis som skolinspektionen (2011) kallar för ”lägga ner pennan”. Detta blir en problematik då man som arbetslag ska dokumentera och reflektera tillsammans för att synliggöra allas perspektiv. Om inte alla pedagoger i arbetslaget är delaktiga i dokumentationen kan det bli svårt att utvärdera och utveckla verksamheten. Tindra tar upp att genom dokumentation finner man inspiration som påminner oss om vårt barnperspektiv.

Eftersom det kan uppstå ojämn maktfördelning där pedagogen styr och begränsar barnens val så kan pedagogen prägla barnen utifrån sina egna åsikter och tankar. En problematik som kan uppstå är om pedagogen avgränsar valen som barnen kan välja mellan, att barnen inte får så många val; Vilket blir att pedagogen har stor makt över vad som ska väljas till dokumentationen. Barnen får ett visst utrymme till makt men på ett väldigt begränsat sätt. En annan problematik med makt är att pedagogen dominerar och tar över makten utan att ge barnen möjlighet till att använda sin makt över dokumentationen och aktiviteter i förskolan.

Pedagogerna kan välja att ge barnen olika valmöjligheter att välja mellan exempelvis för att kunna kommunicera ifall de inte har en så stor kommunikationsförmåga. Men detta blir även ett hinder om man kollar på det från en annan synvinkel, det blir svårt för pedagogen att veta vad barnen vill ha. Dolk (2013) menar att det blir pedagogen som styr och de som bestämmer vilka valmöjligheter barnen ges.

Som vi tidigare har nämnt har begreppen observation och dokumentation blandas ihop (Lindgren och Sparrman, 2003). Vilket kan leda till att det dokumenteras för mycket som även Lärarförbundet (2019) syftar på att pedagoger gör på grund av rädsla. Det går att tolka som att denna rädslan grundar sig i att inte vilja göra fel. Enligt våra tolkningar hade detta kunnat leda till ett tappat intresse för dokumentation, då man inte ser relevansen av dokumentation till sitt pedagogiska arbete. Karin lyfter i sin intervju upp att ett hinder är när pedagogerna blir överbelastade och att dokumentation tar mycket tid om man inte har rätt kunskap. Att göra för mycket eller för lite bidrar till ett hinder i dokumentation då den inte utförs på ”rätt” sätt. Helen berättar att hen ibland inte får sin planeringstid vilket respondenten menar att det behövs. Pedagogen syftar på att detta gör att de bilderna och videoklippen som har tagits lämnas oberörda. Detta kan vi tolka som ett tecken på en ihopblandning av just begreppen observation och dokumentation. Helen här har egentligen gjort observationer som hen inte har hunnit reflekterat över vilket gör att det inte blir dokumentation. Hen hade kanske lagt för mycket tid på fel sak vilket leder till att hen får tidsbrist. Att dokumentationen inte utförs på rätt sätt gör att det tar längre tid och hade kunnat göra dokumentationen tappa sitt värde.

Lindgren och Sparrman (2003) skriver att med dokumentation kommer det en risk att förskollärarna bedömer barnen och sedan använder det som underlag. Vidare skriver de att det är svårt att undgå bedömningar även om förskollärarna inte har denna avsikt. Dokumentation används även som en slags metod där man gör bedömningar hos det enskilda barnet, men det är inte det som står i läroplanen (Alvestad & Sheridan, 2014). Även en av pedagogerna menade att göra egna tolkningar kan det lätt leda till bedömningar även om det är något som säger emot läroplanen. Men Lindgren och Sparrman (2010) menar att man ska använda den visuella dokumentationen som ett verktyg som hjälper pedagogerna att ha fokus på barnens kompetenser istället för inkompetens.

8.5 Diskussion av metod

Vi valde att använda oss av intervju som metod eftersom man kan ställa öppna frågor och följdfrågor till de vi intervjuar. Genom intervjuer kan vi få in mycket material och utförligare svar. Om vi hade valt enkäter hade vi kanske inte fått lika utförliga svar eftersom vi hade inte kunnat ställa öppna frågor som vi gjorde under intervjun. Men hade vi använt oss av enkäter hade vi kunnat nå större antal förskollärare då det är lättare att skicka ut enkäterna till flera förskolor. Samt att sammanställa det då det är stängda frågor och lättare att skriva fram resultatet då det oftast är ja och nej frågor. Eftersom vi har gjort en kvalitativ studie för att få fram resultatet så anses intervju som den bästa metoden.

9 Förslag till vidare forskning

Intern har vår studie giltighet i relation till andra studier eftersom vi har fått fram liknande resultat, men inte externt eftersom vi inte har intervjuat en stor mängd av förskollärare är det svårt att generalisera hela yrkesrollen. Vi är medvetna om att ju mer respondenter, stadsdelar och arbetspositioner så hade det kunnat påverka vårt resultat. Om vi hade haft mer tid hade vi valt att inrikta oss hur pedagogerna får barnen delaktiga i dokumentation beroende på deras ålder. För att synliggöra olika metoder och redskap som användas för att lyfta deras perspektiv. En komplettering till intervjuerna hade varit att observera på plats i verksamheten för att se hur de faktiskt jobbar för att få barnen delaktiga i dokumentationen oavsett ålder. Något som vi även blev intresserad av under tiden vi intervjuade var att intervjua en rektor som inte jobbar aktivt i barngrupp för att se olika perspektiv på dokumentation och dess problematik. Något som var intresseväckande var vikten av utbildning inom dokumentation då pedagogerna uttryckte att de behövde kunskap. Det framgick även att pedagogerna reflekterar över skillnaden på äldre kollegor när det gäller den digitala kompetensen och att det resulterar i kvaliteten på dokumentationen.

10 Framtida yrkesroll

Syftet med vår studie var att se hur barn blir delaktiga i pedagogisk dokumentation samt möjligheter och hinder med pedagogisk dokumentation. Utifrån våra intervjuer har vi kunnat se att samtliga pedagoger anser att barns delaktighet i pedagogisk dokumentation är betydelsefullt. Vidare kunde vi också se att möjligheterna med dokumentation är att de gynnar barnens lärande och verksamheten, till att den ska utvecklas för att bidra till det optimala lärandet. Hinder med pedagogisk dokumentation är organisationen och hur planeringen utförs. Vår studie är viktig för vår kommande yrkesroll. Då dokumentationen är något man lägger mycket fokus, och har stor betydelse för att utveckla verksamheten i SKA såsom respondenterna påpekade. Trots att de pedagogerna som vi intervjuade hade jobbat olika länge, anser vi att resultatet var relativt lika. Läroplanen är tolkbar, då det inte står specifikt hur man ska gå tillväga när man genomför dokumentation.

11 Referenslista

Ahrne, G. & Svensson, P. (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. (2., [utök. och aktualiserade] uppl.) Stockholm: Liber.

Alvehus, J. (2013). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: En handbok*. Stockholm: Liber.

Alvestad, T. & Sheridan, S. (2014) *Preschool teachers' perspectives on planning and documentation in preschool*.

Bjervås, L. (2011). *Samtal om barn och pedagogisk dokumentation som bedömningspraktik i förskolan: En diskursanalys* (Gothenburg studies in educational sciences, 312). Göteborg: Acta universitatis Gothoburgensis. Tillgänglig:
https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/25731/1/gupea_2077_25731_1.pdf

Björndal, C. (2005). *Det värderande ögat: observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. Stockholm: Liber

Eidevald, C. (2017). *Hallå, hur gör man? Systematiska analyser för utvärdering och utveckling i förskolan*. Stockholm: Liber.

Eriksson Barajas, K., Forsberg, C. & Wengström, Y. (2013). *Systematiska litteraturstudier i utbildningsvetenskap: vägledning vid examensarbete och vetenskapliga artiklar*. (1. utg.) Stockholm: Natur & Kultur.

Eriksson-Zetterqvist, U & Ahrne, G. (2015). Intervjuer. I, P. Svensson. & G. Ahrne (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 34-53). Stockholm: Liber.

Engdahl, I& Ärlemalm- Hagsér, E (Red.).(2015). *Att bli förskollärare mångfacetterad komplexitet*. Stockholm: Liber

Emilson, A. Pramling Samuelsson, I. (2012). *Jakten på det kompetenta barnet* (avhandling). Förlagsort: Nordisk Försöksforskning. Tillgänglig:
https://journals.hioa.no/index.php/nbf/article/view/476/457?fbclid=IwAR2_yLpHA13HISRL_L_EASX1qvQb0byIU-CXs_M6tWQBT_pC2iiRS86S7doE

Haraldsson sträng, M (2016). *Värdegrund och Mångkultur i handling- i förskola, skola och andra pedagogiska verksamheter*. Stockholm: Liber

Hedin, A. (2011). *En liten lathund om kvalitativ metod med tonvikt på intervjuer*

Hellman, A. (2013). *Vardagsliv på förskolan ur ett normkritiskt perspektiv*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Johansson, T (2012). *Den lärande människan- utveckling, lärande, socialisation*. Stockholm: Liber

Lindgren & Sparrman, (2003). *Om att bli dokumenterad, [1]Etiska aspekter på förskolans arbete med dokumentation*. (Avhandel). Förlagsort: Linköpings universitet.

Tillgänglig: http://130.241.35.84/ojs/index.php/pfs/article/view/1115/963?fbclid=IwAR1VOU0wNhkax91Cne2_dm9kwy3K2MCzqNGFBypqBIA_s39nJg-4BeguUqY

Läraryrket (2019). *Rapport: Dokumentation Bördan – ett arbetsmiljöproblem*. Hämtad 2020-04-01, Från: https://www.lararforbundet.se/artikelsidor/rapport-dokumentationsbordan-ett-arbetsmiljoproblem?fbclid=IwAR25t6vUFdDmLOhFV6NNinfkZcek8DQEzwW_wnS3NIDqHDOOnJLNfu1nSkIQ

Persson, S. (2015). *Förskolans samhällsprojekt - att forma ett barn*. Engdahl, I& Ärlemalm-Hagsér, E (Red.). (2015). *Att bli förskollärare mångfacetterad komplexitet*. Stockholm: Liber

Skolinspektionen (2011). *Förskolans pedagogiska uppdrag*. Hämtad: 2020-04-02, från <https://www.skolinspektionen.se/globalassets/0-si/01-inspektion/kvalitetsgranskning/forskolaped/kvalgr-forsk-sammanfattning.pdf>

Skolverket (2018). *Läroplan för förskolan Lpfö*. Hämtad: 2020-04-02, från <https://www.skolverket.se/>

Skolverket 2019. *Pedagogisk dokumentation i förskolan*. Hämtad: 2020-04-02, från https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/pedagogisk-dokumentation-i-forskolan?fbclid=IwAR39XqolA-gpFiwPA7ieTyqB8-8zUIPxx3g2lQ-9SNpcCTiOp5iM_JtT_mA

Smidt, S. (2010). *Vygotskij och de små och yngsta barnens lärande*. Lund: Studentlitteratur AB

Sparrman, A., & Lindgren, A.-L. (2010). *Visual documentation as a normalizing practice: A new discourse of visibility in preschool*. *Surveillance & Society*, 7(3/4), 248–261. (14 s.) <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:329330/FULLTEXT01.pdf>

Svenning, B. (2011). *Vad berättas om mig? Barns rättigheter och möjligheter till inflytande i förskolans dokumentation*. Lund: Studentlitteratur. (110 s.)

Säljö, R. (2014). *Den lärande människan - teoretiska traditioner*. I U. P. Lundgren, R. Säljö & C. Liberg (red.) *Lärande, skola, bildning*. Grundbok för lärare. Stockholm: Natur & kultur.

Taguchi, H. (2000). *Emancipation och motstånd, dokumentation och kooperativa läroprocesser i förskolan*. (Doktoravhandling). Förlagsort: Stockholm. Tillgänglig: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:484893/FULLTEXT01.pdf>

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

UNICEF Sverige (2018). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: UNICEF Sverige. Hämtad: 2020-04-02, från <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten#hela-texten>

Wallander, A. (2015). *Att göra skillnad eller reproducera en särskiljande praktik*. I
Åsén, G. (red.) (2015). *Utvärdering & pedagogisk bedömning i förskolan* (s.99-110) (1. uppl.)
Stockholm: Liber

12 Bilaga A

Informationsbrev

Hej!

Vi är tre förskollärare studenter som pluggar på Göteborgs universitet som skriver examensarbete under våren 2020. Vårt syfte med examensarbete är att undersöka hur förskollärare talar om pedagogisk dokumentation och hur de främjar barnens delaktighet inom detta.

För att vi ska kunna genomföra detta behöver vi er hjälp. Finns det en möjlighet att vi kan intervjua er med några frågor som vi sedan ska använda i vår analys. Intervjun tar cirka 30 minuter och vi kommer att använda oss av ljudinspelning. Detta kommer att aidentifierats och transkriberas. När vi är klara med vårt arbete kommer vi att radera samtliga ljudinspelningar. Vi vill helst intervjua er personligt, men med tanke på omständigheterna just nu kan vi även tänka oss att göra det via andra kommunikations kanaler såsom Skype, telefonsamtal eller frågeformulär via mejl.

Materialet som vi samlar in kommer vara anonymt och kommer enbart vara tillgängligt för oss tre studenter och vår handledare. Vi skulle vara väldigt tacksamma om ni kunde ställa upp, har ni eventuella frågor eller funderingar är ni välkomna att kontakta oss på vår mejladress eller mobilnummer.

Ardiane Ahmeti
gusardah@student.gu.se
mobil: 076-21 8 0707

Nicole Ås
gussnixx@student.gu.se
mobil: 073-3166 376

Russl Ali
gusaliru@student.gu.se
mobil: 072-003 51 32

Handledare
Torgeir Alvestad
torgeir.alvestad@ped.gu.se

13 Bilaga B

Intervjufrågor

- Hur länge har du jobbat aktivt som förskollärare?
- vilken typ av dokumentation använder ni er av?
- Hur ser du på dokumentation?
- hur ser du på barns delaktighet i dokumentationen?
- Vad ser du för möjligheter? (hur och varför)
- Vad ser du för hinder? (hur och varför)